

ВЕРХОВНИЙ СУД

вул. П. Орлика, 8, м. Київ, 01043, тел. (044) 591-09-07, код ЄДРПОУ 41721784

На № 04-26/03-2020/241689 від 16.12.2020

Голові Комітету
Верховної Ради України
з питань правової політики
Андрієві Костіну

Шановний Андрію Євгеновичу!

У Верховному Суді розглянуто Ваше звернення (вх. № 4190/0/1-20 від 21 грудня 2020 року) стосовно висловлення позиції щодо доцільності прийняття проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо науково-консультативного забезпечення цивільного, господарського та адміністративного судочинства», унесеного на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України Фрісом І. П., Совгирею О. В. та іншими (реєстр. № 4297 від 30 жовтня 2020 року; далі – законопроект).

Метою законопроекту, згідно з пояснювальною запискою до нього, є віднесення фахівця з питань права до учасників господарського, цивільного, адміністративного провадження з одночасним запереченням можливості проведення експертизи в галузі права, а також уніфікація визначення вимог, що пред'являються до фахівців з питань права; прав та обов'язків фахівців з питань права; правового статусу висновку з питань права.

Для досягнення зазначеної мети законопроектом передбачається внесення відповідних змін до окремих статей Господарського процесуального, Цивільного процесуального кодексів України, а також Кодексу адміністративного судочинства України (далі відповідно – ГПК України, ЦПК України, КАС України).

На нашу думку, запропоновані законопроектом зміни загалом є прийнятними.

Водночас вважаємо за необхідне висловити зауваження до окремих положень законопроекту.

ВЕРХОВНИЙ СУД

вих № 218/0/2-21 від 28.01.2021

Апарат Верховної Ради України
26084 від 01.02.2021

367401

1. Так, доповненнями до статті 70 ГПК України, статті 69 КАС України, статті 73 ГПК України пропонується встановити, що на фахівця з питань права за аналогією поширюються ті самі, що і на спеціаліста, положення відповідного кодексу щодо відводу та самовідводу, судових викликів і повідомлень, судових витрат, участі в підготовчому провадженні, розгляді справи по суті та в апеляційному розгляді, крім положень щодо участі в дослідженні доказів. У цьому контексті слід зважати, що положеннями статті 8 Цивільного кодексу України, частини десятої статті 11 ГПК України, частини шостої статті 7 КАС України, частини дев'ятої статті 10 ЦПК України передбачено норми щодо застосування аналогії закону та аналогії права. Сутність аналогії закону полягає в застосуванні до відносин, які не врегульовано законом, закону, який регулює подібні відносини. Водночас законопроектом пропонується саме врегулювати окремі процесуальні питання залучення до розгляду справи фахівця з питань права. Тому, на нашу думку, вжитий у згаданих положеннях законопроекту термін «за аналогією» слід виключити.

2. Змінами до частини першої статті 108 ГПК України, частини першої статті 112 КАС України, частини першої статті 114 ЦПК України пропонується передбачити право учасників справи подати до суду висновки фахівця з питань права щодо змісту норм національного права, вирішення колізій чи конкуренції норм. Стосовно доцільності цих пропозицій, на наш погляд, варто звернути увагу на загальновизнаний правовий принцип «*jura novit curia*» (суд знає закони), який, зокрема, має такі складові: 1) суд знає закон, 2) суд здійснює пошук законодавства, необхідного для вирішення спору, та аналізує його, не посилаючись на сторони, 3) суд застосовує норми права, враховуючи фактичні обставини справи. Зазначений принцип знайшов своє практичне застосування в судовій практиці Верховного Суду. Прикладом цього можуть слугувати постанови Великої Палати Верховного Суду від 4 грудня 2019 року в справі № 917/1739/17, від 11 вересня 2019 року в справі № 487/10132/14-ц, від 26 травня 2020 року в справі № 919/2385/18 тощо. Отже, з урахуванням наведеного пропонуємо не доповнювати процесуальні кодекси зазначеними пропозиціями. Крім того, зважаючи на сутність принципу «*jura novit curia*» та наявну судову практику Верховного Суду, пропонуємо виключити в частині першій статті 108 ГПК України, частині першій статті 112 КАС України, частині першій статті 114 ЦПК України пункт 1 щодо надання фахівцем з питань права висновку стосовно застосування аналогії закону, аналогії права. Натомість законодавчий підхід, згідно з яким учасники справи мають право подати до суду висновки фахівця з питань права

щодо змісту норм іноземного права, вважаємо виправданим, оскільки «*jura novit curia*» застосовується до національного права.

3. Змінами до частини сьомої статті 303 ГПК України, частини сьомої статті 347 КАС України, частини сьомої статті 404 ЦПК України передбачено підготовку фахівцями Науково-консультативної ради при Верховному Суді консультативного, а не наукового висновку. Проте слід зважати, що частиною першою статті 47 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено підготовку саме наукових висновків з питань діяльності Верховного Суду, що потребують наукового забезпечення. Тож реалізація згаданих змін потребує одночасних змін до статті 47 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо підготовки консультативного, а не наукового висновку.

4. Крім того, з метою недопущення зловживання процесуальними правами доцільно розробити чіткі механізми запобігання таким зловживанням. У цьому аспекті пропонуємо передбачити, що фахівець у галузі права залучається судом до участі у справі за клопотанням сторони. При цьому пропонуємо встановити, що витрати, пов'язані із залученням згаданого фахівця, несе ця сторона, незалежно від того, на чию користь буде ухвалено судові рішення.

Ураховуючи викладене, вважаємо, що законопроект доцільно доопрацювати.

З повагою

Голова Верховного Суду

Валентина ДАНИШЕВСЬКА